

ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ ΣΤΟ ΣΧΕΔΙΟΥ ΝΟΜΟΥ

« ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΕΠΙΤΗΡΗΣΗ ΣΕ ΥΠΟΔΙΚΟΥΣ, ΚΑΤΑΔΙΚΟΥΣ ΚΑΙ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΟΥΣ ΣΕ ΑΔΕΙΑ »

Με την αριθ. 64062/27.9.2012 απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων συνεστήθη ειδική νομοπαρασκευαστική επιτροπή για την επεξεργασία σχεδίου νόμου για τα μέσα ηλεκτρονικής επιτήρησης σε υπόδικους, κατάδικους και κρατούμενους σε άδεια. Με την ίδια απόφαση ορίστηκε ότι η Επιτροπή όφειλε να περατώσει το έργο της μέχρι την 31^η Οκτωβρίου 2012. Με την αριθ. 90770/1.11.2012 απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, η προθεσμία αυτή παρατάθηκε μέχρι την 14^η Δεκεμβρίου 2012.

Το πλαίσιο εντός του οποίου κινήθηκε η Επιτροπή, όπως καθορίστηκε με τη σχετική υπουργική απόφαση, περιλάμβανε τρία πεδία αναφοράς, ένα από τον χώρο της ποινικής δικονομίας, ένα από τον χώρο του ουσιαστικού ποινικού δικαίου και ένα από τον χώρο του σωφρονιστικού δικαίου. Ζητούμενο για την Επιτροπή ήταν να εισηγηθεί τρόπους εφαρμογής της ηλεκτρονικής επιτήρησης στο πλαίσιο των μέτρων δικονομικού καταναγκασμού, της απόλυσης υπό όρο και των αδειών κρατουμένων με σκοπό την αποσυμφόρηση των καταστημάτων κράτησης.

Άρθρο 1

Τροποποιήσεις του Ποινικού Κώδικα

Με την προσθήκη στον Ποινικό Κώδικα του άρθρου 110 Β εισάγεται ο θεσμός της απόλυσης καταδίκων υπό τον όρο του κατ' οίκον περιορισμού με ηλεκτρονική επιτήρηση, όπως αυτός ορίζεται στο άρθρο 283Α ΚΠΔ. Σκοπός του θεσμού αυτού είναι να συμβάλει στην αποσυμφόρηση των φυλακών από ήδη κρατούμενους σε αυτές καταδίκους χωρίς κινδύνους για τη δημόσια ασφάλεια.

Κατά τα οριζόμενα στην πρώτη παράγραφο η απόλυση του παρόντος άρθρου δύναται να χορηγηθεί μόνο σε κατάδικο που εκτίει ποινή πρόσκαιρης ή ισόβιας κάθειρξης, σύμφωνα με τα ειδικότερα οριζόμενα. Το δικαίωμα για χορήγηση της απόλυσης του παρόντος άρθρου προηγείται χρονικά σημαντικά σε σχέση με την απόλυση υπό όρο κατ' άρθρο 105. Επίσης, σε αντίθεση με την απόλυση υπό όρο κατ' άρθρο 105, η απόλυση του άρθρου αυτού προϋποθέτει προηγούμενη αίτηση του καταδίκου και δεν εξετάζεται από το Δικαστικό Συμβούλιο αυτεπαγγέλτως. Ωστόσο, ρητά αποκλείεται η απόλυση καταδίκων υπό τον όρο του κατ' οίκον περιορισμού με ηλεκτρονική επιτήρηση, στις περιπτώσεις των κακουργημάτων του άρθρου 23 του ν.4139/2013, των άρθρων 187, 187 Α, 336, 338, 339 παράγραφος 1, περίπτωση α' και β', 342 παράγραφοι 1 και 2, 348 Α παράγραφος 4,

1152

351 Α παράγραφοι 1, περίπτωση α' και β' και 3, 380 παράγραφοι 1 εδάφιο δεύτερο και 2 και 299 παράγραφος 1, εφόσον, στην τελευταία περίπτωση, δεν αναγνωρίστηκαν, κατά την επιμέτρηση της επιβληθείσας ποινής, ελαφρυντικές περιστάσεις, λόγω της ιδιαίτερα μεγάλης κοινωνικής απαξίας και σοβαρότητας των συγκεκριμένων εγκλημάτων.

Στη δεύτερη παράγραφο ορίζεται ο ελάχιστος πραγματικός χρόνος παραμονής του καταδίκου στο κατάστημα κράτησης, προκειμένου ο κατάδικος να αποκτήσει το δικαίωμα να υποβάλει αίτηση για την απόλυση του παρόντος άρθρου. Οι χρονικές προϋποθέσεις έκτισης (παρ. 1) και ο ελάχιστος πραγματικός χρόνος παραμονής στο σωφρονιστικό κατάστημα (παρ. 2) πρέπει να συντρέχουν σωρευτικά.

Στην τρίτη παράγραφο ορίζεται ότι ο απολυθείς κατ' άρθρο 110 έχει το δικαίωμα να εξέρχεται της οικίας του προκειμένου να εργάζεται, να εκπαιδεύεται, να καταρτίζεται επαγγελματικά, να συμμετέχει σε προγράμματα συντήρησης ή απεξάρτησης από ναρκωτικές ουσίες ή αλκοόλ ή και να εκπληρώνει τις υποχρεώσεις που του έχουν υποβληθεί. Οι προαναφερόμενες έννοιες θα πρέπει να ερμηνεύονται με ευρύτητα έτσι ώστε να εντάσσονται σε αυτές όλες εκείνες οι δραστηριότητες που δύνανται να συνιστούν μία επωφελή για τον χαρακτήρα και τη συμπεριφορά του καταδίκου ενασχόληση. Επίσης ορίζονται οι διαδικασίες και τα αρμόδια όργανα για τον προσδιορισμό, την τροποποίηση του προγράμματος απουσίας από την οικία και την επιβολή και τροποποίηση λοιπών υποχρεώσεων. Δεν τίθεται ως απαραίτητη προϋπόθεση για τη χορήγηση της απόλυσης του παρόντος άρθρου η προηγούμενη εύρεση εργασίας, η ένταξη σε πρόγραμμα εκπαίδευσης κλπ. Μετά από τη χορήγηση της απόλυσης, όλα τα παραπάνω θέματα ρυθμίζονται με εισαγγελική διάταξη προκειμένου να εξασφαλίζεται η δυνατότητα ευέλικτης προσαρμογής στις ανάγκες του εκάστοτε απολυθέντος καταδίκου.

Με την εισαγωγή ενός ενδιάμεσου σταδίου έκτισης της ποινής επιδιώκεται η σταδιακή και ομαλή μετάβαση για τον κατάδικο από το καθεστώς στέρξης της ελευθερίας στην ελεύθερη κοινωνική ζωή. Το προσαρμοσθέν τεχνικό μέσο, οι υποχρεώσεις διαμονής, το προς τήρηση καθημερινό πρόγραμμα συνιστούν μία διαρκή υπενθύμιση στον κατάδικο ότι οφείλει να συμπεριφέρεται σύννομα και να τηρεί της υποχρεώσεις του.

Παράλληλα, με την εργασία, την εκπαίδευση κ.λ.π. και τον προκαθορισμό (με βούλευμα ή διάταξη του Εισαγγελέα Πλημμελειοδικών) του ημερήσιου και εβδομαδιαίου προγράμματός του, ο κατάδικος αποκτά μια ζωή δομημένη σε δικαιώματα και υποχρεώσεις σε καθεστώς ελευθερίας γεγονός που του δίνει νέα κίνητρα για την ανάπτυξη της προσωπικότητάς του και την απόκτηση αυτοπειθαρχίας. Στις παραγράφους 4 και 5 ορίζονται οι λόγοι δυνητικής ανάκλησης και υποχρεωτικής άρσης της χορηγηθείσας απόλυσης του παρόντος άρθρου. Δυνητικοί λόγοι ανάκλησης είναι οι αναφερόμενοι στην παράγραφο 4 και υποχρεωτικοί λόγοι άρσης της απόλυσης οι

ἀναφερόμενοι στην παράγραφο 5 , οι οποίοι προϋποθέτουν την αμετάκλητη καταδίκη για ποινικά αδικήματα. Το Συμβούλιο, στην περίπτωση των δυνητικών λόγων ανάκλησης, οφείλει κατ' αρχάς να εξετάζει τη δυνατότητα μη ανάκλησης της χορηγηθείσας απόλυσης διά της επιβολής πρόσθετων υποχρεώσεων στο κατάδικο, την τροποποίηση των υφιστάμενων υποχρεώσεων του και του προγράμματος απουσίας του από τον τόπο περιορισμού του, την αλλαγή αυτού κ.λπ. Μόνο εάν πιθανολογείται ότι ο κρατούμενος δεν θα τηρήσει εκ νέου τις υποχρεώσεις του ανακαλείται η χορηγηθείσα απόλυση.

Στην παράγραφο 5 ορίζεται η υποχρεωτική άρση της απόλυσης, ενόψει των σοβαρών συνεπειών που συνεπάγεται για την εκτιώμενη ποινή η τέλεση των παραπάνω πράξεων, προκρίνεται οι συνέπειες να επέρχονται μετά τη νέα αμετάκλητη καταδίκη, παρά το ενδεχόμενο να δημιουργείται «χρονική ασυνέχεια» μεταξύ της απόλυσης κατ' άρθρο 110B και της απόλυσης υπό όρο κατ' άρθρο 105.

Ο κατάδικος έχει υψηλό κίνητρο να τηρήσει τις υποχρεώσεις του και να συμπεριφέρεται νόμιμα, σε διαφορετική περίπτωση ο κατάδικος διατρέχει τον κίνδυνο να επιστρέψει στο κατάστημα κράτησης με δυσμενείς για τον ίδιο συνέπειες . Ταυτόχρονα ο κατάδικος αναμένει - σε σχετικά σύντομο χρονικό διάστημα - την κρίση του Δικαστικού Συμβουλίου για τη χορήγηση της απόλυσης υπό όρο κατ' άρθρο 105 , η οποία σε σημαντικό βαθμό θα εξαρτηθεί από τη συμπεριφορά που επέδειξε κατά το χρόνο δοκιμασίας του.

Σε κάθε περίπτωση η εν γένει διαγωγή του καταδίκου λαμβάνεται υπ' όψιν, ανεξαρτήτως αμετάκλητης ή μη καταδίκης, από το Συμβούλιο Πλημμελειοδικών κατά την έκδοση βουλεύματος για τη χορήγηση ή μη της απόλυσης υπό όρο κατ' άρθρο 105.

Με την παράγραφο 6 ρητά ορίζεται ότι η απόλυση του παρόντος άρθρου δεν παρατείνεται πέραν του χρόνου ενεργοποίησης του δικαιώματος του καταδίκου να απολυθεί υπό όρο κατ' άρθρο 105. Η απόλυση συνεπώς του παρόντος άρθρου συνιστά ενδιάμεσο στάδιο έκτισης της ποινής. Προηγείται αυτής ο εγκλεισμός και έπεται αυτής η απόλυση κατ' άρθρο 105 επ. Σε κάθε περίπτωση, η επιτυχής έκτιση του χρονικού διαστήματος της απόλυσης του παρόντος άρθρου λαμβάνεται υπ' όψιν από το Δικαστικό Συμβούλιο προς όφελος του καταδίκου κατά τη λήψη της απόφασης περί χορήγησης ή μη της απόλυσης υπό όρο κατ' άρθρο 105.

Επιπλέον με την εισαγωγή αυτού του ενδιάμεσου σταδίου διευκολύνεται και γίνεται ασφαλέστερη η κρίση του Δικαστικού Συμβουλίου που διατάσσει την απόλυση υπό όρο κατ' άρθρο 105 επ., καθόσον δίνεται η δυνατότητα να διαπιστωθεί και να εκτιμηθεί η συμπεριφορά του καταδίκου σε συνθήκες δοκιμασίας εκτός καταστήματος κράτησης.

Με την παράγραφο 7 τίθεται η υποχρέωση της κατ' απόλυτη προτεραιότητα εκδίκασης των αξιόποινων πράξεων που τελέσθηκαν από τους απολυθέντες, προκειμένου να εξασφαλίζεται κατά το δυνατόν χρονική συνέχεια κατά την έκτιση των ποινών.

Στο άρθρο 110 Γ ρυθμίζεται η διαδικασία για τη χορήγηση και την ανάκληση της απόλυσης κατ' άρθρο 110 Β. Αρμόδιο είναι το Συμβούλιο Πλημμελειοδικών του τόπου έκτισης της ποινής.

Οι προϋποθέσεις χορήγησης της απόλυσης κατ' άρθρο 110Β είναι οι ίδιες με εκείνες της απόλυσης κατ' άρθρο 105 (βλ. παρ. 1 εδ. 3). Ως κανόνας τίθεται η χορήγηση της απόλυσης κι ως εξαίρεση η, με ειδική αιτιολογία αναφερόμενη στη διαγωγή του καταδίκου και τον κίνδυνο τέλεσης νέων αξιόποινων πράξεων, απόρριψη της αίτησης. Στην παράγραφο 3 αναγνωρίζεται υποχρέωση προηγούμενης κλήτευσης του κατάδικου πριν από τη συνεδρίαση του δικαστικού συμβουλίου , που θα αποφασίσει για την ανάκληση της απόλυσης .

Ο θεσμός της απόλυσης υπό τον όρο του κατ' οίκον περιορισμού με ηλεκτρονική επιτήρηση εισάγεται και στο δίκαιο ανηλίκων. Λόγω της ανηλικότητας των δραστών, το σύνολο των ρυθμίσεων διέπεται από την αρχή της επιείκειας. Ο ανήλικος έχει το δικαίωμα να απολυθεί υπό τον όρο του κατ' οίκον περιορισμού με ηλεκτρονική επιτήρηση νωρίτερα σε σχέση με τους ενήλικους . Η υποχρεωτική έκθεση τόσο της κοινωνικής υπηρεσίας του ειδικού καταστήματος κράτησης νέων όσο και της Υπηρεσίας Επιμελητών Ανηλίκων στοχεύει στο να θέσει στη διάθεση του Δικαστηρίου Ανηλίκων όσο το δυνατό πληρέστερες πληροφορίες για τον ανήλικο. Επίσης με τις εκθέσεις τους οι αρμόδιες υπηρεσίες δύνανται να προτείνουν στο Δικαστήριο Ανηλίκων περιορισμούς και υποχρεώσεις που θα πρέπει να υποβληθούν στον συγκεκριμένο απολυόμενο ανήλικο κατά την απόλυσή του, προκειμένου να μην τελέσει νέες αξιόποινες πράξεις. Με τον τρόπο αυτό διασφαλίζεται η συστηματικότερη ενασχόληση των αρμόδιων υπηρεσιών με τους ανήλικους κρατούμενους ήδη από τις πρώτες ημέρες του εγκλεισμού τους.

Κατά τα λοιπά οι διατάξεις εναρμονίζονται με τη λογική των διατάξεων της απόλυσης υπό τον όρο του κατ' οίκον περιορισμού των ενήλικων και της απόλυσης υπό όρο για ανήλικους κατ' άρθρο 129.

Με το άρθρο 173 Α εισάγεται νέα ποινική διάταξη που καθιστά αξιόποινη πράξη την παραβίαση του περιορισμού κατ' οίκον με ηλεκτρονική επιτήρηση, σε αντιστοιχία με την ισχύουσα για την απόδραση διάταξη του άρθρου 173. Κρίθηκε, όμως σκόπιμο, εν όψει του αποσπασματικού χαρακτήρα του ποινικού δικαίου και της απαγόρευσης της αναλογικής εφαρμογής διατάξεων προς θεμελίωση του αξιοποίνου να διατυπωθεί μία ειδική ποινική διάταξη προσαρμοσμένη στις ιδιαιτερότητες της ηλεκτρονικής επιτήρησης. Καθίστανται αξιόποινες τόσο η με πρόθεση κάθε είδους επέμβαση στο σύστημα ηλεκτρονικής επιτήρησης, όσο και η ίδια η διαφυγή του καταδίκου που εκμεταλλεύεται τυχόν τεχνικές βλάβες και προβλήματα της ηλεκτρονικής συσκευής ή του ηλεκτρονικού συστήματος επιτήρησης. Η παρούσα διάταξη εφαρμόζεται: α) στον κατ' οίκον περιορισμό

με ηλεκτρονική επιτήρηση, ως περιοριστικό όρο , β) στην απόλυση υπό τον όρο του κατ' οίκον περιορισμού με ηλεκτρονική επιτήρηση και γ) στη χορήγηση άδειας από κατάσταση κράτησης με τον όρο της ηλεκτρονικής επιτήρησης των κινήσεων. Η βαρύτητα των προβλεπόμενων ποινών είναι η ίδια με αυτές που προβλέπονται στο άρθρο 173.

Στην περίπτωση του άρθρου 182 παρ. 3 η ποινική αντιμετώπιση είναι ηπιότερη σε σχέση με αυτή που προβλέπεται από το άρθρο 173 Α, διότι εν προκειμένω ο δράστης δεν επιδεικνύει συμπεριφορά που στοχεύει στη διαφυγή από την ηλεκτρονική επιτήρηση. Η βαρύτητα των προβλεπόμενων ποινών είναι η ίδια με αυτές που προβλέπονται στο άρθρο 182 παρ. 1 .

Η επιτροπή αποφάσισε το άρθρο 1 κατά πλειοψηφία. Η άποψη της μειοψηφίας ήταν ότι η εισαγωγή της ηλεκτρονικής επιτήρησης στο πλαίσιο μιας «άλλης» απόλυσης υπό όρο που θα προηγείται της μέχρι τώρα γνωστής πρόωρης αποφυλάκισης των άρθρων 105 επ. ΠΚ και θα χορηγείται πριν από τη συμπλήρωση των καθορισμένων χρονικών ορίων της, δηλ. με τη μορφή ενός προσταδίου της απόλυσης υπό όρο, θα συρρικνώνει ουσιαστικά ή θα αδρανοποιήσει ή θα αποτρέψει την εικαζόμενη μελλοντική εφαρμογή άλλων σημαντικών θεσμών μεταχείρισης των κρατουμένων σε καθεστώς περιορισμένης ελευθερίας (όπως είναι οι άδειες απουσίας και ημιελεύθερης διαβίωσης) αν δεν συνδυαστεί με αναθεώρηση των χρονικών ορίων εφαρμογής τους. Επίσης, θα αφήσει ανοικτό το ενδεχόμενο ανακολουθιών στη μεταχείριση των κρατουμένων που βρίσκονται «καθ' οδόν προς την ελευθερία» (π.χ. να χορηγείται απόλυση με ηλεκτρονική επιτήρηση αλλά να μη χορηγείται η «παραδοσιακή» απόλυση υπό όρο και να εκτίεται εντός της φυλακής το τελευταίο τμήμα της ποινής, αναιρώντας κάθε βάσιμη ή μη προσδοκία σταδιακής ομαλής επανόδου των καταδίκων σε συνθήκες ελεύθερου κοινωνικού βίου). Επιπλέον, η μειοψηφία υποστήριξε ότι η προσθήκη της ηλεκτρονικής επιτήρησης στο πλαίσιο της εκτέλεσης των ποινών διευρύνει τις κατασταλτικές επιλογές του ποινικού οπλοστασίου με έναν ιδιαίτερα επαχθή για την προσωπική ελευθερία τρόπο, δυνητικά ή πραγματικά εξίσου προσβλητικό της προσωπικής ελευθερίας με τον εγκλεισμό στα καταστήματα κράτησης, χωρίς να εγγυάται ότι θα συμβάλλει στον περιορισμό του φαινομένου του υπερπληθυσμού των φυλακών ή του συνωστισμού των κρατουμένων με τη μείωση του αριθμού των καταδίκων. Σύμφωνα με τη διεθνή εγκληματολογική βιβλιογραφία η προσθήκη νέων ποινικών μέτρων συνεπάγεται το φαινόμενο της επέκτασης του ιστού του ποινικού ελέγχου (“net widening”). Αυτό αποτελεί κατά μια άποψη ανεπιθύμητο αποτέλεσμα ή παρενέργεια των πολιτικών για αποσυμφόρηση των φυλακών και μείωση της χρήσης της φυλάκισης και κατά άλλη άποψη -ενδεχομένως σκόπιμο- αποτέλεσμα εκ φύσεως συνυφασμένο με τις ίδιες πολιτικές. Σε κάθε περίπτωση, εν ολίγοις σημαίνει ότι τα νέα μέτρα αντί να διεκδικούν ένα μέρος του

πληθυσμού που βρίσκεται στις φυλακές, επιβάλλονται σε πρόσωπα που, αν τα μέτρα αυτά δεν υπήρχαν, δεν θα κατέληγαν σ' αυτές (ενώ με τα ίδια μέτρα αυξάνεται η πιθανότητα να οδηγηθούν και αυτά εκεί). Συνεπώς, συνολικά το σύστημα όχι μόνο δεν ελαφρύνεται, αλλά αντιθέτως επιβαρύνεται.

Η μειοψηφία επικαλέστηκε τις προτάσεις που συζητήθηκαν στην Επιτροπή για την αναθεώρηση του Σωφρονιστικού Κώδικα (2010-2011) για την αντιμετώπιση χρόνιων και σοβαρών προβλημάτων των καταστημάτων κράτησης, ένα από τα οποία είναι ο υπερπληθυσμός ή συνωστισμός των κρατουμένων, υποδίκων και καταδίκων. Η σημαντικότερη από τις προταθείσες καινοτομίες από την Επιτροπή αναθεώρησης του ΣΚ συναρτάται με τον δεσμευτικό προκαθορισμό συγκεκριμένου αριθμού θέσεων κράτησης (*numerus clausus*) ανά κατάσταση κράτησης καθώς και με τη λήψη μέτρων για τη μη υπέρβαση του αριθμού αυτού. Στο πλαίσιο αυτό και όσον αφορά τον θεσμό της απόλυσης υπό όρο, η μειοψηφία πρότεινε την εισαγωγή του μέτρου της ηλεκτρονικής παρακολούθησης ως θεσμοθετημένο πάγιο μέτρο ελέγχου του πληθυσμού των κρατουμένων με τη μορφή της αποφυλάκισης ήδη κρατουμένων καταδίκων, όταν παρατηρείται υπέρβαση του αποδεκτού ποσοστού κάλυψης των προκαθορισμένων σε κάθε κατάσταση κράτησης και κατανεμημένων στις αρμόδιες εισαγγελικές αρχές θέσεων κράτησης. Με τον συγκεκριμένο τρόπο, σύμφωνα με την τοποθέτηση αυτή, η ηλεκτρονική παρακολούθηση καθίσταται πλήρες λειτουργικό ισοδύναμο του εγκλεισμού και εφαρμόζεται αποκλειστικά σε πληθυσμό προσώπων που τελούν υπό κράτηση (εν προκειμένω προσώπων που εκτελείται ήδη η ποινή τους στις φυλακές). Έτσι, χρησιμοποιείται ανταγωνιστικά προς τη στέρηση της ελευθερίας, διεκδικώντας μέρος του πληθυσμού των κρατουμένων. Εάν η ηλεκτρονική επιτήρηση ισοδυναμεί με την υλική έκτιση της ποινής εντός των καταστημάτων κράτησης, πρέπει να χρησιμοποιείται μόνο αντί αυτής στο πλαίσιο μιας ενιαίας κρίσης που θα υλοποιείται σε δύο στάδια, αυτό του γεωεντοπισμού με τη συνδρομή της τεχνολογίας και αυτό της νυν ισχύουσας απόλυσης υπό τον όρο της ανάκλησης.

Στην παρατήρηση άλλων μελών της Επιτροπής ότι η πρόταση αυτή απαιτεί μακρόχρονη προετοιμασία και μπορεί να οδηγήσει την εφαρμογή του μέτρου στις ελληνικές καλένδες, η μειοψηφία υποστήριξε ότι είναι δυνατό να προχωρήσουμε άμεσα, αποσυνδέοντας στην αρχή το μέτρο από τον καθορισμό των θέσεων κράτησης. Αυτό μπορεί να γίνει αν η παρακολούθηση με ηλεκτρονικά μέσα καταδίκων, ήδη εκτιόντων ποινή επιβάλλεται όταν οι ίδιοι συναινούν να τεθούν σε αυτό το καθεστώς αντί να αναμένεται η συμπλήρωση του χρονικού ορίου της απόλυσής τους υπό όρο.

Επιπλέον, η μειοψηφία διατύπωσε διαφορετική άποψη και στο ζήτημα της κατά κανόνα επιβάρυνσης των ιδίων των τιθεμένων υπό ηλεκτρονική παρακολούθηση υποδίκων ή

καταδίκων με το λειτουργικό κόστος της εφαρμογής του μέτρου και το ενδεχόμενο εμπλοκής του ιδιωτικού τομέα σε διάφορα επίπεδα διαχείρισης του συστήματος που απαιτείται να δημιουργηθεί. Η μειοψηφία διατύπωσε την άποψη να μην υπάρξει καμιά οικονομική επιβάρυνση των υπό επιτήρηση καταδίκων, εκτός ίσως από τις περιπτώσεις που αιτιολογημένα κρίνεται ότι έχουν τη δυνατότητα να αναλάβουν την απαιτούμενη δαπάνη και να αποκλειστεί η ανάμιξη ιδιωτών στις διαδικασίες εφαρμογής των διάφορων μορφών του μέτρου, με το επιχείρημα ότι η ποινική καταστολή ανήκει στον πυρήνα των κρατικών λειτουργιών και πως ό,τι είναι συνυφασμένο με τον ποινικό καταναγκασμό δεν πρέπει να χρηματοδοτείται από τα πρόσωπα που υπόκεινται σ' αυτόν ούτε να τίθεται στη διάθεση ιδιωτικών επιχειρήσεων, έστω υπό δημόσιο έλεγχο. Πρότεινε η τοποθέτηση, η εφαρμογή και ο έλεγχος λειτουργίας του συστήματος να ανατεθούν σε δημόσιες αρχές και οι δαπάνες για τη λειτουργία του συστήματος να καλύπτονται στο σύνολό τους από έσοδα του κρατικού προϋπολογισμού προερχόμενα από την καταβολή χρηματικών ποινών και ποινών κατά μετατροπή. Στις θέσεις αυτές η πλειοψηφία των μελών της Επιτροπής αντέτειναν τη δυσμενέστατη δημοσιονομική συγκυρία και τις απότοκες πρακτικές δυσχέρειες που αντιμετωπίζουν οι δημόσιες υπηρεσίες όσον αφορά τη στελέχωσή τους και τη δημιουργία των απαιτούμενων υποδομών καθώς και το δυσεφάρμοστο της μετακύλισης του οικονομικού βάρους μόνο κατ' εξαίρεση και μόνο στους αποδεδειγμένα δυνάμενους να το αναλάβουν. Το αντίθετο, η διερεύνηση του ισχυρισμού περί οικονομικής αδυναμίας, όταν προβάλλεται για να οδηγήσει σε απαλλαγή του τιθέμενου υπό ηλεκτρονική επιτήρηση καταδίκου από την υποχρέωση καταβολής του απαιτούμενου κόστους, εκτιμάται από την πλειοψηφία των μελών της Επιτροπής ότι είναι και εφικτή και λειτουργική.

Άρθρο 2

Τροποποιήσεις του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας

1. Με το υπό στοιχείο Α. κεφάλαιο προστίθεται στον ενδεικτικό κατάλογο των περιοριστικών όρων , που προβλέπονται στο άρθρο 282 παρ. 2 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας , ο περιοριστικός όρος του κατ' οίκον περιορισμού με ηλεκτρονική επιτήρηση .

2. Με το υπό στοιχείο Β. κεφάλαιο μετά την παράγραφο 2 του άρθρου 282 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας προστίθεται νέα παράγραφος 3 και αναριθμούνται οι παράγραφοι 3,4 και 5 σε 4, 5 και 6 αντιστοίχως. Με το νέο σύνολο ρυθμίσεων ο περιοριστικός όρος του κατ' οίκον περιορισμού με ηλεκτρονική επιτήρηση τίθεται ανάμεσα στους λοιπούς περιοριστικούς όρους και στο μέτρο της προσωρινής κράτησης ως εξής : Πρώτα εξετάζεται η δυνατότητα να εξυπηρετηθούν οι σκοποί του άρθρου 296 Κ.Π.Δ. με την επιβολή κάποιου από τους υπόλοιπους περιοριστικούς όρους , αν αυτό βέβαια κριθεί

απαραίτητο . Στην περίπτωση, και μόνο τότε, που κριθεί αιτιολογημένα ότι οι υπόλοιποι περιοριστικοί όροι δεν επαρκούν και εφόσον συντρέχουν όλες οι προβλεπόμενες σήμερα προϋποθέσεις και περιπτώσεις επιβολής της προσωρινής κράτησης, οι οποίες δεν μεταβάλλονται , τότε αντί για προσωρινή κράτηση επιβάλλεται ο περιοριστικός όρος του κατ' οίκον περιορισμού με ηλεκτρονική επιτήρηση, μόνο εφόσον ο κατηγορούμενος έχει γνωστή διαμονή και εφόσον συναινεί σε αυτό. Ωστόσο, ρητά αποκλείεται η δυνατότητα επιβολής του όρου του κατ' οίκον περιορισμού με ηλεκτρονική επιτήρηση στις περιπτώσεις υποδίκων για τα κακουργήματα του άρθρου 23 του ν.4139/2013, των άρθρων 187, 187 Α, 336, 338, 339 παράγραφος 1, περίπτωση α' και β' , 342 παράγραφοι 1 και 2, 348 Α παράγραφος 4 , 351 Α παράγραφοι 1, περίπτωση α' και β' και 3, 380 παράγραφοι 1 εδάφιο δεύτερο και 2 και 299 παράγραφος 1, εφόσον, στην τελευταία περίπτωση , δεν αναγνωρίστηκαν , κατά την επιμέτρηση της επιβληθείσας ποινής, ελαφρυντικές περιστάσεις, λόγω της ιδιαίτερα μεγάλης κοινωνικής απαξίας και σοβαρότητας των συγκεκριμένων εγκλημάτων.

Σκοπός της νέας ρύθμισης είναι να επιβάλλεται προσωρινή κράτηση ως το απολύτως έσχατο μέτρο δικονομικού καταναγκασμού, μόνο εφόσον ήδη συντρέχουν όλες οι προβλεπόμενες σήμερα προϋποθέσεις και περιπτώσεις επιβολής της και επιπρόσθετα εφόσον είτε κριθεί αιτιολογημένα ότι δεν επαρκεί κανένας περιοριστικός όρος , συμπεριλαμβανομένου πλέον σε αυτούς και του κατ' οίκον περιορισμού με ηλεκτρονική επιτήρηση , για την επίτευξη των σκοπών του άρθρου 296, είτε επαρκεί μεν, αλλά δεν μπορεί να διαταχθεί ο κατ' οίκον περιορισμός με ηλεκτρονική επιτήρηση λόγω έλλειψης συναίνεσης του κατηγορούμενου ή λόγω έλλειψης γνωστής διαμονής του στη χώρα.

Καθίσταται έτσι σαφές ότι ο περιοριστικός όρος του κατ' οίκον περιορισμού με ηλεκτρονική επιτήρηση είναι μέτρο αποκλειστικά εναλλακτικό προς την προσωρινή κράτηση και επιβάλλεται μόνο αντ' αυτής και μόνο εφόσον συντρέχουν όλες οι μέχρι σήμερα προϋποθέσεις της και κρίνεται εφικτή η επιβολή του. Πρόκειται για τον πλέον επαχθή περιοριστικό όρο , με τον οποίο περιορίζονται ουσιαδώς μια σειρά από ελευθερίες του κατηγορούμενου και κατά τούτο προσομοιάζει έντονα προς την προσωρινή κράτηση. Σε καμία περίπτωση, επομένως, δεν πρέπει να επιβάλλεται στις περιπτώσεις εκείνες, που θα επαρκούσε κάποιος από τους ήδη προβλεπόμενους ελαφρύτερους περιοριστικούς όρους για την επίτευξη των σκοπών του άρθρου 296 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, ούτε να επιβάλλεται επιπρόσθετα προς αυτούς.

Κατά τα λοιπά επαναλαμβάνεται ρητά ότι η κατά νόμο βαρύτητα της πράξης δεν αρκεί από μόνη της για την επιβολή του κατ' οίκον περιορισμού με ηλεκτρονική επιτήρηση αλλά και της προσωρινής κράτησης, ενώ ορίζεται, στην ίδια δικαιολογητική βάση, ότι μόνη η άρνηση του κατηγορουμένου να συναινέσει στην υποβολή του σε κατ' οίκον περιορισμό

με ηλεκτρονική επιτήρηση (που αποτελεί προαπαιτούμενο επιβολής του όρου) δεν τον καθιστά ύποπτο φυγής ή διάπραξης νέων εγκλημάτων και δεν αρκεί για την επιβολή της προσωρινής κράτησης.

Επαναλαμβάνεται επίσης ότι εάν ο κατηγορούμενος παραβιάσει τους περιοριστικούς όρους που του επιβλήθηκαν και τις σχετικές υποχρεώσεις του, συμπεριλαμβανομένου πλέον και του κατ' οίκον περιορισμού με ηλεκτρονική επιτήρηση και νοούμενων ως συναφών υποχρεώσεων του και το να αποφεύγει κάθε επέμβαση, καταστροφή ή έστω φθορά του σχετικού εξοπλισμού και αλλοίωση των συλλεγόμενων δεδομένων, είναι δυνατή η αντικατάσταση του περιοριστικού όρου με προσωρινή κράτηση κατά το άρθρο 298 Κ.Π.Δ..

Τέλος, ορίζεται ότι οι ως άνω ρυθμίσεις αφορούν και ανηλίκους που έχουν συμπληρώσει το δέκατο πέμπτο έτος της ηλικίας τους, εφόσον η πράξη για την οποία κατηγορούνται απειλείται στο νόμο με ποινή κάθειρξης τουλάχιστον δέκα ετών. Στην περίπτωση αυτή η έγγραφη συναίνεση πρέπει να δοθεί και από τους ασκούντες την επιμέλεια του ανηλίκου και από τον ίδιο. Ορίζονται επίσης τα χρονικά όρια, καθώς και τίθεται η γενική αρχή ότι εφόσον παραβιαστεί από τον ανήλικο ο όρος του κατ' οίκον περιορισμού με ηλεκτρονική επιτήρηση, τότε επιβάλλεται, ως μόνο εναπομείναν μέσο, η προσωρινή κράτηση.

Με το υπό στοιχείο Ε. κεφάλαιο διορθώνεται ο τίτλος του άρθρου 283 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας από το σημερινό «Ένταλμα προσωρινής κράτησης» στο συνεπέστερο με το περιεχόμενο του άρθρου «Διαδικασία μετά την απολογία», ενώ, με το υπό στοιχείο ΣΤ. κεφάλαιο προστίθεται νέο άρθρο αριθμούμενο μετά το άρθρο 283 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας ως άρθρο 283Α με τίτλο «Άρθρο 283Α. Κατ' οίκον περιορισμός με ηλεκτρονική επιτήρηση». Το νέο άρθρο τίθεται μετά από το άρθρο 283 που περιγράφει τι ακολουθεί την απολογία του κατηγορουμένου και ορίζει την πιθανή αντιμετώπισή του και πριν από το άρθρο 284 που ορίζει τη διαδικασία και τις λεπτομέρειες της προσωρινής κράτησης. Με τον τρόπο αυτό καθίσταται και πάλι σαφές ότι ο περιοριστικός όρος του κατ' οίκον περιορισμού με ηλεκτρονική επιτήρηση έπεται των λοιπών όρων στη σειρά αντιμετώπισής τους ως ενδεχόμενων, αλλά προηγείται πάντα της εξέτασης του ενδεχομένου επιβολής προσωρινής κράτησης.

Κρίθηκε απαραίτητο να δοθεί νομοθετικός ορισμός του εν λόγω περιοριστικού όρου και των σχετικών με αυτό υποχρεώσεων του κατηγορούμενου, ήτοι να παραμένει αυτός διαρκώς στην κατοικία του όπως αυτή ορίστηκε στην ανακριτική διάταξη, να αποφεύγει οποιαδήποτε επέμβαση στον ηλεκτρονικό εξοπλισμό που χρησιμοποιείται από την αρμόδια αρχή για να παρακολουθεί την θέση του και να τηρεί σχετικό αρχείο, όπως και οποιαδήποτε επέμβαση ή αλλοίωση των συλλεγόμενων συναφών δεδομένων. Η τήρηση του αρχείου γίνεται με σκοπό αφενός να διασφαλίζεται η τήρηση των υποχρεώσεων του

επιτηρούμενου και αφετέρου για την αποτροπή τέλεσης νέων εγκλημάτων και για την εξιχνίασή τους, εφόσον τελεστούν από τον ίδιο τον επιτηρούμενο ή τρίτον συμμετοχο. Η χρήση των όρων «όργανο» και «υπηρεσία» έχει ως σκοπό και τον τονισμό του δημόσιου χαρακτήρα τους, ενώ οι ειδικότερες λεπτομέρειες θα οριστούν με προεδρικό διάταγμα που εκδίδεται με πρόταση του Υπουργού Δικαιοσύνης, όπως προβλέπεται σε άλλο άρθρο του παρόντος νομοσχεδίου.

Περαιτέρω, ορίζεται ότι ο περιοριστικός όρος του κατ' οίκον περιορισμού με ηλεκτρονική επιτήρηση αντιμετωπίζεται όπως ακριβώς η προσωρινή κράτηση σε σχέση με την διάρκεια, τα ανώτατα όρια, την εξακολούθηση ή διακοπή του και την επανεξέτασή του στα προβλεπόμενα χρονικά διαστήματα, με ανάλογη εφαρμογή των άρθρων 287 και 288 του Κ.Π.Δ.. Κατά συνέπεια και οι σχετικές υποθέσεις πρέπει να προσδιορίζονται και να εκδικάζονται κατά προτεραιότητα, όπως των προσωρινά κρατουμένων.

Ορίζεται ως κανόνας ότι το κόστος της επιτήρησης επιβάλλεται στον επιτηρούμενο και προκαταβάλλεται για χρονικό διάστημα μέχρι έξι μήνες, καθώς τότε προβλέπεται η επανεκτίμηση από το αρμόδιο Συμβούλιο ως προς την συνέχιση του μέτρου. Μέχρι να προκαταβληθούν τα έξοδα, τα οποία θα καθοριστούν ειδικότερα με το ως άνω εκδοθησόμενο προεδρικό διάταγμα, δεν τοποθετείται ο εξοπλισμός και ο κατηγορούμενος κρατείται, ενώ αν παρέλθει άπρακτη η προθεσμία επιβάλλεται πλέον προσωρινή κράτηση ως μόνη εναλλακτική λύση, καθώς για να επιβληθεί ο περιοριστικός όρος του κατ' οίκον περιορισμού με ηλεκτρονική επιτήρηση έχει ήδη κριθεί ότι δεν επαρκούν οι λοιποί λιγότερο επαχθείς περιοριστικοί όροι. Σε κάθε περίπτωση, πάντως, μπορούν κατ' εξαίρεση να επιβληθούν τα σχετικά έξοδα στο Δημόσιο αν κριθεί αιτιολογημένα ότι ο επιτηρούμενος αδυνατεί να τα καταβάλει. Προς τούτο πρέπει να χρησιμοποιούνται σχετικά εισοδηματικά, περιουσιακά και οικογενειακά κριτήρια και κάθε πρόσφορο αποδεικτικό μέσο. Προβλέπεται επίσης η απόδοση της διαφοράς σε εκείνον που προκατέβαλε τα έξοδα αν για οποιοδήποτε λόγο δεν συμπληρώσει το προβλεπόμενο διάστημα επιτήρησης.

Αφού καταβληθούν τα έξοδα ή απαλλαγεί από αυτά ο επιτηρούμενος, προβλέπεται να οδηγηθεί χωρίς αναβολή στο πλησιέστερο αρμόδιο όργανο για την προσαρμογή και ενεργοποίηση του τεχνικού μέσου επιτήρησης, για την οποία συντάσσεται έκθεση και στη συνέχεια οδηγείται στο προκαθορισμένο μέρος της οικίας του. Πάντως, η διάρκεια του κατ' οίκον περιορισμού θεωρείται ότι έχει αρχίσει από την ημέρα έκδοσης της διάταξης επιβολής του.

Τέλος, τροποποιείται η παράγραφος 7 του άρθρου 497 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, ώστε εάν στο δικονομικό αυτό στάδιο επιβληθεί στον κατηγορούμενο από το Δικαστήριο ο όρος του κατ' οίκον περιορισμού με ηλεκτρονική επιτήρηση, να εφαρμόζονται ως προς τα

πρακτικά ζητήματα της εφαρμογής του αντίστοιχα και τα οριζόμενα στο άρθρο 283Α, με την εξαίρεση της παραγράφου 2 του εν λόγω άρθρου, που ορίζει την διάρκεια, τα ανώτατα όρια, την εξακολούθηση ή διακοπή του και την επανεξέτασή του στα προβλεπόμενα χρονικά διαστήματα με ανάλογη εφαρμογή των άρθρων 287 και 288 του Κ.Π.Δ., που όμως μπορούν να έχουν εφαρμογή μόνο στην προδικασία και όχι στο παρόν στάδιο. Κατά τα λοιπά ισχύει ό,τι θα ίσχυε και για τους λοιπούς τυχόν επιβαλλόμενους από το Δικαστήριο σε αυτό το στάδιο περιοριστικούς όρους.

Η Επιτροπή αποφάσισε το άρθρο 2 κατά πλειοψηφία. Η άποψη της μειοψηφίας ήταν ότι η ηλεκτρονική επιτήρηση με τη μορφή μιας πρόσθετης, ενδιάμεσης επιλογής μεταξύ προσωρινής κράτησης και περιοριστικών όρων ή εναλλακτικής της προσωρινής κράτησης πρέπει να αποκρουσθεί με επιχειρηματολογία που παραπέμπει σε γενικές γραμμές και τηρουμένων των αναλογιών σε όσα αναφέρθηκαν και κατά τη συζήτηση για την απόλυση υπό όρο, στο άρθρο 1 του παρόντος. Αντί αυτών πρότεινε να θεωρήσουμε ότι η ηλεκτρονική επιτήρηση είναι μέτρο λειτουργικά ισοδύναμο με την προσωρινή κράτηση, οπότε πρέπει να χρησιμοποιείται μόνο για να την αντικαθιστά όπου δεν τίθεται ζήτημα επιβολής περιοριστικών όρων. Κατά τα λοιπά, η μειοψηφία επανέλαβε τις απόψεις που διατύπωσε και κατά τη συζήτηση για την απόλυση υπό όρο όσον αφορά την επέκταση του ιστού του ποινικού ελέγχου και την περαιτέρω επιβάρυνση του συστήματος της ποινικής καταστολής.

Άρθρο 3

Τροποποιήσεις του Σωφρονιστικού Κώδικα

Ως προς την εφαρμογή της ηλεκτρονικής επιτήρησης στους αδειούχους κρατούμενους, το σκεπτικό της επιτροπής ήταν να βρει τρόπους για να διευρύνει τον αριθμό των κρατουμένων οι οποίοι λαμβάνουν άδειες, σε περιπτώσεις που τα αρμόδια διοικητικά όργανα των φυλακών είναι αρνητικά ή ιδιαίτερα διστακτικά λόγω άλλοτε της κοινωνικής και άλλοτε της ποινικής κατάστασης των ενδιαφερόμενων κρατουμένων. Κρίθηκε ότι οι άδειες των κρατουμένων δεν συμβάλλουν μεν στην αντιμετώπιση του μεγάλου ελλείμματος θέσεων κράτησης (κατά την ολιγόμηρη απουσία των αδειούχων δεν δημιουργούνται κενές θέσεις), αλλά η φυσική απουσία των αδειούχων από τα καταστήματα κράτησης αμβλύνει σε κάποιο βαθμό το πρόβλημα του συνωστισμού των κρατουμένων που σε ορισμένες περιπτώσεις είναι ασφυκτικός. Σ' αυτή τη βάση, η νομοπαρασκευαστική επιτροπή εισηγείται δύο κύριες παρεμβάσεις στον ισχύοντα Σωφρονιστικό Κώδικα, που κυρώθηκε με τον ν. 2776/1999.

Η πρώτη αφορά τους κρατούμενους οι οποίοι στερούνται στέγης ή οικογένειας καθώς και τους αλλοδαπούς οι οποίοι ενδέχεται να μην έχουν σταθερή διαμονή και δομημένο

οικογενειακό περιβάλλον (άρθρο 54 § 4 ισχύοντος ΣΚ). Ο σωφρονιστικός νομοθέτης έχει μεριμνήσει ώστε στις περιπτώσεις αυτές να μην υπάρχει κατά τεκμήριο κώλυμα για την χορήγηση αδειών. Δεν έχει προβεί, όμως, σε κάποια πιο εξειδικευμένη πρόβλεψη που θα διευκόλυνε τα αρμόδια Πειθαρχικά Συμβούλια των καταστημάτων κράτησης να ξεπερνούν τους ενδοιασμούς που ευλόγως προκύπτουν από καταστάσεις στις οποίες δεν υπάρχει κάποιο σημείο αναφοράς (σταθερή διαμονή, οικογενειακό ή άλλο κοινωνικό περιβάλλον) στη ζωή του αιτούντος άδεια καταδίκου. Σε μια προσπάθεια να καμφθούν ή να περιοριστούν τέτοιου είδους επιφυλάξεις των Πειθαρχικών Συμβουλίων και να διευρυνθεί η χορήγηση αδειών σε άστεγους, αλλοδαπούς και στερούμενους οικογενείας κρατούμενους, προτείνεται η συμπλήρωση της τέταρτης παραγράφου του άρθρου 54 ΣΚ με την πρόβλεψη για δυνητική επιβολή συγκεκριμένων περιοριστικών όρων, σχετικών με την παρακολούθηση των κινήσεων αυτών των καταδίκων (υπό την έννοια της παρουσίας τους σε προκαθορισμένους χώρους) κατά τη διάρκεια της άδειάς τους. Η παρακολούθηση αυτή ανατίθεται κατά κανόνα σε Υπηρεσίες Επιμελητών Ανηλίκων ή Επιμελητών Κοινωνικής Αρωγής. Επικουρικά, όταν αυτό δεν είναι δυνατό για αντικειμενικούς λόγους (π.χ. δεν λειτουργούν τέτοιες υπηρεσίες σε εύλογη απόσταση από την περιοχή κινήσεων του εν αδεία κρατούμενου ή δεν επαρκεί το προσωπικό τους λόγω ανειλημμένων υπηρεσιακών υποχρεώσεων), η παρακολούθηση αυτή μπορεί να γίνεται με καταγραφή της γεωγραφικής θέσης του αδειούχου, μέσω συστήματος γεωεντοπισμού από την αρμόδια αρχή με τήρηση σχετικού αρχείου. Ορίζεται σαφώς ότι η εφαρμογή του μέτρου αυτού προϋποθέτει τη συναίνεση του καταδίκου (αλλοδαπού, αστέγου ή στερούμενου οικογενείας) που λαμβάνει άδεια.

Η δεύτερη βασική νομοθετική παρέμβαση προτείνεται στο άρθρο 56 § 3 του ισχύοντος ΣΚ για τους δράστες αξιόποινων πράξεων με ιδιαίτερη απαξία, η σοβαρότητα των οποίων τεκμαίρεται από το ύψος της εκτιμώμενης από αυτούς ποινής. Έτσι, σε περιπτώσεις καταδίκων οι οποίοι εκτίουν ποινές ισόβιας ή εικοσιπενταετούς πρόσκαιρης κάθειρξης, τις αυστηρότερες δηλαδή ποινές που προβλέπει η έννομη τάξη μας, η επιλογή της ηλεκτρονικής παρακολούθησής τους είτε στο πλαίσιο του κατ' οίκον περιορισμού τους ή με εντοπισμό των κινήσεών τους εκτός κατοικίας, θεωρείται ότι μπορεί να ωθήσει τα αρμόδια Πειθαρχικά Συμβούλια των καταστημάτων κράτησης στη χορήγηση περισσότερων αδειών. Εν προκειμένω, όπως και στην προηγούμενη περίπτωση, απαιτείται η συναίνεση του καταδίκου που θα τελεί υπό ηλεκτρονική παρακολούθηση σε όποια από τις δύο παραλλαγές της επιλεγεί (κατ' οίκον περιορισμό ή εντοπισμό κινήσεων εκτός κατοικίας).

Εξετάζοντας το θεσμικό πλαίσιο των αδειών όσον αφορά τους περιοριστικούς όρους με τους οποίους επιχειρείται να ελεγχθεί η δραστηριότητα των αδειούχων κρατούμενων κατά

την απουσία τους από τα καταστήματα κράτησης (άρθρο 56 § 3), η Επιτροπή επισήμανε ότι ο σωφρονιστικός νομοθέτης έχει παραλείψει να προβλέψει, έστω ενδεικτικά, κάποιους από αυτούς, εγκαταλείποντας, έτσι, το θέμα της επιλογής τους στην απόλυτη διακριτική ευχέρεια των Πειθαρχικών Συμβουλίων. Για να υπάρξει κατά κάποιο τρόπο νομοθετική καθοδήγηση των αρμόδιων οργάνων, χωρίς να πλήττεται η διακριτική ευχέρειά τους, προτείνεται η ενδεικτική αναφορά τεσσάρων περιοριστικών όρων, των πλέον πρόσφορων για τον θεσμό των τακτικών αδειών και των πλέον συμβατών με τη λογική του γεωεντοπισμού, από αυτούς που προβλέπονται στην υπό όρο αναστολή εκτέλεσης της ποινής με επιτήρηση του άρθρου 100 ΠΚ (υποχρέωση εμφάνισης στις αστυνομικές αρχές του τόπου διαμονής, απαγόρευση απομάκρυνσης από τον συνήθη τόπο διαμονής, απαγόρευση εξόδου από τη χώρα, απαγόρευση προσέγγισης ή επικοινωνίας με ορισμένα πρόσωπα). Όπως και στην αναστολή εκτέλεσης της ποινής υπό επιτήρηση, προβλέπεται ότι οι περιοριστικοί όροι μπορεί να επιβάλλονται διαζευκτικά ή σωρευτικά.

Κατά τα λοιπά, ισχύουν οι βασικές ρυθμίσεις που έχουν προβλεφθεί για την εφαρμογή της ηλεκτρονικής επιτήρησης στο πλαίσιο του δικονομικού καταναγκασμού και της απόλυσης υπό όρο (αρμόδια αρχή και όργανα που αναλαμβάνουν και ελέγχουν την παρακολούθηση και την καταγραφή της θέσης του αδειούχου, καταλογισμός κόστους, επεξεργασία δεδομένων κ.λπ.) με τις αναγκαίες προσαρμογές όσον αφορά το αρμόδιο για τη χορήγηση της άδειας όργανο (Πειθαρχικό Συμβούλιο καταστήματος κράτησης) και τη νομική και πραγματική κατάσταση του αδειούχου (κρατούμενος).

Η Επιτροπή αποφάσισε τα ανωτέρω κατά πλειοψηφία. Η μειοψηφία διατύπωσε επιφυλάξεις όσον αφορά τη σκοπιμότητα της εισαγωγής του μέτρου στο πλαίσιο των αδειών απουσίας των κρατουμένων καταθέτοντας τις ακόλουθες απόψεις:

- Για την ελληνική έννομη τάξη οι (τακτικές) άδειες απουσίας από τα καταστήματα κράτησης αποτελούν μέσο επικοινωνίας των κρατουμένων με το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον. Η επικοινωνία αυτή αποβλέπει (α) στην εντός φυλακής ομαλή διαβίωσή τους και (β) στην ταχύτερη προσαρμογή τους στην κοινωνική ζωή μετά την απόλυσή τους από τις φυλακές (άρθρο 51 ΣΚ). Πρόκειται για μέτρο σταδιακής επανόδου των κρατουμένων σε καθεστώς πλήρους ελευθερίας (άρθρο 55 § 1 4γ ΣΚ), έναν τρόπο έκτισης των ποινών κατά της ελευθερίας (ΑιτΕκθΣχΣΚ 1999). Ο χρόνος των αδειών είναι χρόνος έκτισης της ποινής (άρθρο 54 § 2 ΣΚ) και στον αδειούχο επιβάλλονται δυνητικά περιοριστικοί όροι, ιδίως ως προς τον τόπο διαμονής και τον τρόπο διαβίωσής του (άρθρο 56 § 3 ΣΚ). Οι περιοριστικοί όροι δεν καθορίζονται ούτε αναφέρονται έστω ενδεικτικά από την ισχύουσα νομοθεσία, επομένως η επιβολή και επιλογή τους εναπόκεινται στη διακριτική ευχέρεια του αρμόδιου για τη χορήγηση της άδειας οργάνου. Έλεγχος ως προς τους περιοριστικούς όρους δεν προβλέπεται, ωστόσο αυτοί πρέπει να είναι εύλογοι,

αντίστοιχοι με την προσωπική, οικογενειακή και εν γένει κοινωνική κατάσταση του αδειούχου και να μην αίρουν τον χαρακτήρα του μέτρου ούτε να παρεμποδίζουν την εκπλήρωση του σκοπού τον οποίο εξυπηρετεί. Βασικές υποχρεώσεις (όχι περιοριστικοί όροι) των αδειούχων κρατουμένων είναι η εμφάνιση στο αστυνομικό τμήμα του τόπου διαμονής τους και η έγκαιρη ή με δικαιολογημένη καθυστέρηση εκούσια επιστροφή τους στο κατάστημα κράτησης.

- Ιδιαίτερο χαρακτηριστικό του θεσμού αποτελεί η οικειοθελής συμμόρφωση των κρατουμένων με τις υποχρεώσεις που συνδέονται με τη χορήγηση των αδειών (εμφάνιση στο αστυνομικό τμήμα, επιστροφή στο κατάστημα κράτησης). Η εκτίμηση ότι δεν υπάρχει κίνδυνος τελέσεως νέων εγκλημάτων κατά τη διάρκεια της άδειας και της συνδρομής λόγων που δικαιολογούν την προσδοκία ότι δεν υπάρχει κίνδυνος φυγής και ενδεχόμενο κακής χρήσης της άδειας προηγούνται της χορήγησης της άδειας (προβλέπονται ως προϋποθέσεις), δεν αποτελούν στοιχεία εκτιμώμενα εκ των υστέρων για τον καθορισμό περιοριστικών όρων. Μηχανισμός παρακολούθησης των αδειούχων κρατουμένων κατά τη διάρκεια της απουσίας τους από τα καταστήματα κράτησης δεν υφίσταται.

- Η σύνδεση της χορήγησης αδειών απουσίας στους κρατουμένους με μηχανισμούς παρακολούθησης των κινήσεών τους από ανθρώπους ή τεχνολογικά μέσα επιτήρησης (υπηρεσίες επιμελητών, ηλεκτρονικός γεωεντοπισμός), αλλοιώνει ουσιαδώς τη φύση του θεσμού που βασίζεται στη σχέση εμπιστοσύνης που αναπτύσσεται μεταξύ σωφρονιστικής διοίκησης και κρατουμένων (γι' αυτό εξ άλλου οι άδειες δεν χορηγούνται ευθύς εξ αρχής, αλλά μετά την πάροδο ικανού χρόνου από την έναρξη έκτισης της ποινής) και στην ουσιαστική δοκιμασία στην οποία υποβάλλονται οι αδειούχοι ευρισκόμενοι σε καθεστώς ελευθερίας.

- Η έκταση χρήσης του μέτρου της χορήγησης αδειών δεν επηρεάζει άμεσα και σε καθημερινή βάση τον πληθυσμό των κρατουμένων στα καταστήματα κράτησης, διότι οι αδειούχοι διατηρούν την ιδιότητα του κρατουμένου και δεσμεύουν τις θέσεις κράτησης που τους αναλογούν (δεν μειώνεται ο αριθμός των κρατουμένων). Επομένως η σύνδεση της χορήγησης αδειών με οποιονδήποτε μηχανισμό παρακολούθησης των αδειούχων κρατουμένων δεν αποτελεί μέτρο αποσυμφόρησης των φυλακών ή αύξησης των διαθέσιμων θέσεων κράτησης.

- Υπό το πρίσμα της φύσης του θεσμού και της μη συσχέτισής του με τον έλεγχο του πληθυσμού των κρατουμένων, η εισαγωγή ρυθμίσεων για την παρακολούθηση των κινήσεων των αδειούχων κρατουμένων με ή χωρίς τη χρήση της σύγχρονης τεχνολογίας κρίνεται απρόσφορη. Αντιθέτως, η πρόβλεψη τέτοιων τρόπων παρακολούθησης, αυξάνει το κατασταλτικό φορτίο των αδειών και τείνει να αντικαταστήσει το θετικό, υπέρ της

απόλαυσης της προσωπικής ελευθερίας πρόσημό τους με ένα αρνητικό, υπέρ της στέρησης της .

Η άποψη αυτή δεν υιοθετήθηκε από τα άλλα μέλη της Επιτροπής, τα οποία συμφώνησαν ότι αν εισαχθεί η ηλεκτρονική επιτήρηση των αδειούχων κρατουμένων μπορεί να αποτελέσει ένα μέτρο που θα συμβάλει στη βελτίωση της κατάστασης στα καταστήματα κράτησης, αυξάνοντας τον αριθμό των νομίμως απόντων σε καθημερινή βάση. Στην κατεύθυνση αυτή προτάθηκε από δύο μέλη της Επιτροπής μια μορφή «αυτόματης» χορήγησης των αδειών, μόνο με έλεγχο της συνδρομής των τυπικών προϋποθέσεων (συμπλήρωση του προβλεπόμενου ορίου ποινής και μη ύπαρξη εκκρεμούς ποινικής υπόθεσης σε βαθμό κακουργήματος), χωρίς να εκτιμώνται ο κίνδυνος φυγής και ο κίνδυνος τέλεσης νέων εγκλημάτων, όταν οι ενδιαφερόμενοι κρατούμενοι συναινούν να τεθούν υπό ηλεκτρονική επιτήρηση. Τα δύο μέλη της Επιτροπής υποστήριξαν ότι κατά την άποψή τους, αυτός είναι ο μόνος τρόπος για να αυξηθεί σημαντικά ο αριθμός των αδειούχων κρατουμένων και να υπάρξει με πραγματικούς όρους ύφεση του προβλήματος του συνωστισμού των κρατουμένων, αν και πάλι δεν θα εξασφαλιστούν κενές θέσεις κράτησης. Η πρόταση αυτή απορρίφθηκε από την πλειοψηφία των μελών της Επιτροπής, διότι θεωρήθηκε ότι δεν εξυπηρετεί τις ανάγκες της αντεγκληματικής πολιτικής και αφήνει εκτεθειμένη την κοινωνία στον κίνδυνο εγκληματικής δραστηριοποίησης των αδειούχων κρατουμένων, ακόμη και αν αυτοί τίθενται σε κατ' οίκον περιορισμό καθ' όλη τη διάρκεια της άδειάς τους.

Άρθρο 4

Η ηλεκτρονική επιτήρηση και ο γεωεντοπισμός των υποδίκων, καταδίκων και κρατουμένων σε άδεια συνιστούν επεξεργασίες δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα των ενδιαφερομένων προσώπων, υπό την έννοια του άρθρου 2 στοιχ. δ' του Ν. 2472/1997 για την προστασία του ατόμου από την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Οι επεξεργασίες αυτές συνιστούν έντονο περιορισμό του δικαιώματος του ατόμου στον πληροφοριακό του αυτοκαθορισμό, δηλαδή στην προστασία του από την επεξεργασία, ιδίως με ηλεκτρονικά μέσα, των δεδομένων του προσωπικού χαρακτήρα, όπως αυτό κατοχυρώνεται ιδίως από τις διατάξεις υπέρτερης τυπικής ισχύος των άρθρων 9Α του Συν/τος, 8 της ΕΣΔΑ, 8 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς, επίσης, και από τις διατάξεις της Οδηγίας 95/46/ΕΚ και της Σύμβασης 108 (1981) του Συμβουλίου της Ευρώπης και εκείνες των νόμων 2472/1997 και Ν. 3471/2006 για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και της ιδιωτικής ζωής στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών.

Με την εισαγωγή των ως άνω προτεινόμενων από την Επιτροπή ρυθμίσεων στον Ποινικό Κώδικα, στον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας και στο Σωφρονιστικό Κώδικα πληρούνται οι δύο θεμελιώδεις προϋποθέσεις, που απαιτούνται για τον αναγκαίο συγκερασμό του εν λόγω περιορισμού του δικαιώματος των ενδιαφερομένων προσώπων στην προστασία δεδομένων τους προσωπικού χαρακτήρα με τους σκοπούς επεξεργασίας του μέτρου της ηλεκτρονικής επιτήρησης, οι οποίοι συνίστανται στην ανάγκη διασφάλισης της συμμόρφωσης των επιτηρουμένων προσώπων προς τις εκ του νόμου υποχρεώσεις τους και την προστασία του κοινωνικού συνόλου δια της αποτροπής, πρόληψης και καταστολής νέων εγκλημάτων (Πρβλ. σχετικά ιδίως τις εξής πράξεις της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα: Αποφάσεις 54/2011 και 112/2012, Γνωμοδότηση 1/2011 για τη δημοσιοποίηση, και μάλιστα στο Διαδίκτυο, από το Υπουργείο Οικονομικών καταλόγων φορολογουμένων και τη Γνωμοδότηση 4/2011 για τη δημοσιοποίηση από το Υπουργείο Οικονομικών των οφειλετών ληξιπρόθεσμων οφειλών προς το Δημόσιο). Ειδικότερα, καταρχάς, εισάγονται ειδικές νομοθετικές ρυθμίσεις, που προβλέπουν ρητά τους όρους και τις προϋποθέσεις του εν λόγω περιορισμού για κάθε κατηγορία επιτηρουμένων προσώπων, ενώ απαιτείται επιπρόσθετα και η συναίνεση κάθε ενδιαφερομένου προσώπου για την ηλεκτρονική του επιτήρηση. Ακολούθως, πληρούται η αρχή της αναλογικότητας (αρχές αναγκαιότητας και προσφορότητας) των δεδομένων, που πρόκειται να τύχουν επεξεργασίας στο πλαίσιο της ηλεκτρονικής επιτήρησης, σε σχέση με τους προαναφερόμενους σκοπούς επεξεργασίας του μέτρου της ηλεκτρονικής επιτήρησης.

Για τη διαμόρφωση των προτάσεων της η Επιτροπή έλαβε υπόψη της τα ισχύοντα, τόσο από νομική όσο και από τεχνική άποψη, σε άλλες έννομες τάξεις (Βλ. Μ. Βρετανία, Αυστρία, Κύπρο, Ιταλία, πολιτείες των ΗΠΑ, κλπ.), καθώς επίσης και τη νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης σχετικά με την προστασία του ατόμου από την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, όπως και τη σχετική νομολογία του ΕΔΔΑΔ.

Υπεύθυνος επεξεργασίας του συστήματος ηλεκτρονικής επιτήρησης είναι το Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Με την προτεινόμενη στην παράγραφο 2 του παρόντος άρθρου ρύθμιση παρέχεται ρητή, σαφής και ειδική εξουσιοδότηση για την έκδοση προεδρικού διατάγματος, που θα εκδοθεί με πρόταση του Υπουργού Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και του συναρμοδίου Υπουργού Οικονομικών, το οποίο θα προβλέπει κάθε ειδικότερο ζήτημα σχετικά με την εγκατάσταση και λειτουργία του συστήματος ηλεκτρονικής επιτήρησης των υποδίκων, καταδίκων και κρατουμένων σε άδεια, καθώς και με τον έλεγχο διαχείρισης του εν λόγω συστήματος. Παρέχεται, κατά τον τρόπο αυτό, η δυνατότητα ανάθεσης της υλοποίησης

και της λειτουργίας του συστήματος σε φυσικά ή νομικά πρόσωπα, αλλά και η δυνατότητα επιλογής των προσφορότερων τεχνικών μέσων για την επίτευξη των σκοπών της ηλεκτρονικής επιτήρησης των ενδιαφερομένων προσώπων σε συνάρτηση με το σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων τους. Εγγύηση σεβασμού των θεμελιωδών δικαιωμάτων των επιτηρουμένων προσώπων αποτελεί, κατά την ομόφωνη άποψη των μελών της Επιτροπής, και ο έλεγχος της επεξεργασίας των δεδομένων των ανωτέρω προσώπων από την Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα.

Αθήνα, 19 Σεπτεμβρίου 2013

ΟΙ ΥΠΟΥΡΓΟΙ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΣΤΟΥΡΝΑΡΑΣ

**ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ, ΔΙΑΦΑΝΕΙΑΣ &
ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ**

ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ